

OKUL KÜTÜPHANELERİNDE VE EĞİTİM SÜRECİNDE DİJİTAL OLANAKLAR

Digital Opportunities for School Libraries and Education Progress

İlker Çakmakkaya*

Öz

Dijital bilgi teknolojileri, bilgisayarlar, akıllı telefonlar, tabletler, akıllı tahta, dijital eğitim araçları ve diğer benzer nesnelerin etkin kullanımı hayatın her alanında yükselen bir eğilime sahiptir, eğitim sektörü de bunların başında gelmektedir. Bu çalışma gelişen dijital bilgi teknolojilerinin eğitim sürecinde ne kadar etkin kullanıldığını anlamayı amaçlamaktadır. Eğitim emekçileri tarafından okullarda kütüphanelerin ve özellikle dijital kütüphanelerin eğitim sürecinin bir parçası olarak ne kadar kavrandığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Sonuçta eğitimcilerle ve okul yöneticileriyle derinlemesine görüşme tekniği uygulanarak verili durumun anlaşılması ve mevcut sorunlar için öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim ve kütüphaneler, dijital kütüphaneler ve eğitim, dijital eğitim

Abstract

Digital information technologies such as computers, smart phones, tablets, smart boards, digital educational materials ext. which have been increasing day by day in every fields of life, education sector is also one of the most popular area to use those. This study aims to understand that how effectively developing digital information technologies are using in schools. Libraries, particularly digital libraries which have been comprehended as a part of educational process, especially how much efficient they are. Educators and school managers were conducted face to face by the way of in-depth interview techniques which would tend to understand the given situation and develop solutions for the existed issues.

Keywords: Education and Libraries, digital libraries and education, digital education

* Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Kastamonu, Türkiye / cakmakkaya@gmail.com
Research Assistant, Kastamonu University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Information and Records Management, Kastamonu, Turkey
Geliş Tarihi / Received: 24.09.2016 - Kabul Tarihi / Accepted: 05.11.2016

Yöntem

Derinlemesine görüşme yöntemi ile 5 okul yöneticisi 5 eğitim emekçisi ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Yöneticilere ve öğretmenlere öncelikle eğitimde kütüphane olgusunu kullanma alışkanlıklarını anlamaya yönelik sorular yöneltilmiştir. Ardından da eğitim aracı olarak dijital teknolojilerin ve dijital kütüphanelerin sunduğu olanaklar ve bu olanakların gündelik eğitim etkinliklerine ve süreçlerine yansımaları konusunda sorular sorulmuştur. *“Derinlemesine görüşme tekniği yapılandırılmamış ve olabildiğince katılımcıyı yönlendirmeyen bir yapıya sahiptir. Bu noktada birçok özelliğiyle anketlerden ayrılan görüşmelerdir. Bunlar genellikle sorular sormak, dinlemek, söylenenleri oldukları gibi kaydetmek, vurguları takip etmek olarak sıralanabilir.”* (Neuman, 2006:296) Bu sebeple de titizlikle katılımcıların sorular etrafında nasıl bir denklem çizdikleri dikkatle izlenmiştir. Katılımcıların izleklerinde birbirine benzerlik gösteren öğelerin ise makale içerisinde yapısal bir pozisyon kazanmasına olanak sağlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın Fatih Projesi ile birlikte hayata geçirmeye çalıştığı dijital platformlar, bunların sunduğu olanaklar ve bu teknolojileri kullanırken karşılaştıkları engeller üzerine katılımcıların görüşleri alınmıştır. Bire bir görüşme esnasında ayrıca katılımcıları psikolojik durumları gözlemlenmiştir; ne kadar tedirginler, ne kadar kendilerinden eminler, ne tip konularda yorum yapmaktan mutluluk veya korku duymaktalar ve benzeri. Görüşmelerin verimliliği açısından basılı ve dijital kütüphane materyallerinin eğitim sürecinde ne ölçüde etkin kullanıldığı ve-veya kullanılabilir olduğu üzerinde durulmuştur. Bu duruma ek olarak eğitimcilerin yönelmek istediği başka bir konu var ise o konulara bu iki başlık üzerinden nasıl bağlandıkları analiz edilmeye çalışılmıştır. Basılı kütüphane, dijital kütüphane ve Z-Kütüphane, bunların etkin ve verimli kullanım olanakları, eğitimde alınan sonuçlar, öğrencinin eğitim ve öğrenim doyumunu ve eğitimcinin mesleki doyumunu görüşmelerin analiz edilen temel unsurlarını oluşturmaktadır. Ayrıca eğitimcilerin deneyimlerine dayanarak görüşme esnasında ortaya koydukları öneriler de dikkate alınarak öneriler bölümü geliştirilmiştir.

Giriş

Bilgi merkezleri bulundukları kurumun yapısına göre çeşitlilik gösterirler. *“Kütüphaneler beş ana tür altında toplanır: Ulusal, üniversite, özel araştırma, halk-çocuk ve okul kütüphanesi”* (Keseroğlu, 2016:75). Keseroğlu’nun son sırada işaret ettiği “okul kütüphaneleri bu çalışmanın ana konusudur. *“İlk ve orta öğrenim kurumlarında, ders programlarını desteklemek, öğrencilerin bireysel okuma gereksinimlerine yanıt vermek, okuma alışkanlığını yaratmak*

ve kökleştirmek, kitabı ve kütüphaneyi kullanmayı öğretmek, kütüphane yaşantısının getireceği olanaklardan yararlanarak toplumsal davranışları güçlendirmeye katkıda bulunmak amacıyla meydana gelen ‘okul kütüphaneleri’ diyoruz” (Baysal, 1995:17). Günümüze kadar gelişen teknolojilerin bu süreçlere içerik açısından olmasa da erişim süreçleri bakımından ciddi etkileri olmuştur.

Tarihsel Süreç

Milli Eğitim Bakanlığı’nın yönetmeliklerinde hemen her zaman bir kütüphane tanımı var olagelmış olmakla beraber özü itibarıyla kütüphane kurumunun tam anlamıyla çalışan bir yapıya sahip olduğu neredeyse hiçbir dönemde görülmemektedir. Ülkemiz açısından kağıt teknolojisinin ürettiği kütüphaneler ve bilgi erişim olanakları kaçırılmış olmakla birlikte dijital teknolojiler çağında bu fırsat henüz geçerliliğini korumaktadır.

Bir bilgi kayıt ortamı olarak ele alınan çeşitli materyallerden bir tanesi de kağıttır. Bunlar yaygın olarak da bilindiği üzere mağara duvarlarına çizilen resimlerden başlayıp kil tabletlerden, parşömene, papirüse kadar uzanan bir teknolojiler silsilesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kağıt ise yakın dönem insanlık tarihinin en önemli bilgi kayıt ortamı ve teknolojisi olarak karşımıza çıkmaktadır. *“Basmanın bulunuşu kültürel, toplumsal, tarihsel ve bilimsel açılardan dünyanın en önemli olaylardan biridir. Basmanın bulunuşu ile kitaplar ucuzlamış, çoğalmış, çok geniş toplulukların kitaplardan yararlanmaları olanağı doğmuştur”* (Baysal, 1992:63). İçinden geçmekte olduğumuz zamanlarda ise yeni gelişmekte olan dijital kayıt ortamlarına karşı yaşam savaşı vermektedir. Bu içerikle kağıt teknolojisinin sunduğu tarihsel fırsatların ülkemiz açısından kaçırıldığının altı çizilmiş ve gelişmekte olan teknoloji ve onun önemi vurgulanmıştır.

Özellikle internetin gelişimi ile birlikte dijital kütüphaneler ve dijital veri tabanları bilgi erişim konusunda yeni fırsatlar sunmuş ve bu fırsatlar başta yükseköğrenim olmak üzere eğitimin her alanında yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Bunlar 1990’lı yıllardan itibaren bütün dünyada, özellikle gelişmiş dünyada yaygın bir eğitim aracı olarak kullanılmaktadır. *“Eğitim teknolojisinin olanaklarından yararlanmak suretiyle öğrenme-öğretme ortamını iyileştirmek, eğitimin kalitesini yükseltmek ve hizmet kapsamını genişletmek varolan sistemin bir zorunluluğu olarak görülmektedir. Bu nedenle yeniliklerin ve gelişmelerin eğitimciler tarafından izlenmesi ve bunların uygulanmaya konması zorunludur”* (Arslantekin, 2000:65). Ülkemizde “Fatih Projesiyle” ile birlikte dijital teknolojiler ilk ve orta dereceli

okullara eğitim sürecinin bir parçası olarak kullanılmaya başlanmıştır. İçerisinde bulunduğumuz çağın sunduğu yeni teknolojiler ve onların olanakları halen etkin kullanıma açık durumdadır ve bu yolda çeşitli adımların atıldığı da görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, öğrencilere ve eğitimcilere dağıtmış olduğu tabletler ve üzerinde çalıştığı çeşitli uygulamalarla bu süreci başlatmış bulunmaktadır. Eksikleri olmakla birlikte bu girişimin kendisi en azından içerisinde bulunulan çağı gerçekleriyle yüzleşildiğine işaret etmektedir.

Dijital Kütüphaneler ve Gelecek İçin Avantajları

Geleneksel olarak bir kütüphane beş unsurdan oluşan bir organizma olarak tanımlana gelmiştir (Ranganathan, 1931). Bunlar; bina, personel, derme, okuyucu ve bütçeden oluşmaktadır. Dijital devrimin bir sonucu olarak bu beş unsurdan birisi olan “bina”nın zorunluluğu tartışma konusu haline gelmiştir. Dijital kütüphaneler de gerçekten bir binaya ihtiyaç duymamakla birlikte diğer dört unsurun halen geçerliliğini koruduğunu belirtmekte ayrıca fayda var. Okuyucunun her zaman fiziksel olarak kütüphaneye gitmesi zorunlu olmasa dahi fiziksel bir binanın varlığına halen ihtiyaç duyulduğu ve varlığını uzunca bir süre daha koruyacağı açıktır.

109

Yukarıda da bahsetmiş olduğumuz kağıt teknolojisinin matbaa teknolojisiyle girdiği ilişkiden meydana gelen kağıt temelli kitap teknolojisi basılı kütüphanelerin temel derme malzemesi olarak uzun yıllar varlığını korumuştur. Bu noktada dijital devrimle birlikte ilgili kağıt temelli kitap teknolojisi olmazsa olmaz durumunu yitirme sürecine girmiş ve yerini e-kitap olarak adlandırılan teknolojiye bırakıp bırakmamak üzere bir ölüm kalım savaşına başlamıştır. Bina unsurunu tartışmaya açan durum ise tam da bu savaşın kendisidir.

Kağıt temelli basılı kitap teknolojisinin kendisinden önceki bilgi kayıt ortamlarını tarihin derinliklerine göndermiştir ve onların ömürlerine son vermiştir. Şimdi kendisi de aynı sona doğru e-kitap tarafından, dijital teknolojinin sonuçlarından birisi olarak sürüklenmektedir. Bu durum bir önceki teknolojiye yeterince adapte olamamış ve onun doğurduğu fırsatları kaçırmış bizim gibi ülkeler açısından ciddi fırsatlar da sunmaktadır. Bu çalışma için gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde ilgili teknolojilerin ve bazı fırsatlarının ne ölçüde etkin ve verimli kullanıldığı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Fatih Projesi ve Dijital Olanaklar

Projenin tanımı için kendisinin resmi web sayfasına bakmakta yarar var: “*Her öğrencimizin en iyi eğitime kavuşması, en kaliteli eğitim içeriklerine ulaşması ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için tasarlanmış olan FATİH Projesi,*

eğitimde teknoloji kullanımıyla ilgili dünyada uygulamaya konulan en büyük ve en kapsamlı eğitim hareketidir” (<http://fatihprojesi.meb.gov.tr/proje-hakkinda/>). İyi ve kaliteli eğitim, fırsat eşitliği ve eğitimde teknoloji kullanımı projenin temel savlar arasında yer almaktadır. Teknoloji kullanımında ise dünyanın en kapsamlı hareketi olduğu savı oldukça dikkat çekicidir. Bir merkezden yönetilen bir proje olarak niteliksel açıdan bu kapsamlılık hali de mümkün görünmektedir. Bu teknolojilerin etkin ve verimli bir biçimde kullanılıp kullanılmadığını, çalışma sahasında ne gibi olumlu ya da olumsuz etkilere sahip olduğunu görüşmelerin analizinde ele alacağız.

Tablo 1

Her Okul için	Her Derslik için	Her Öğretmen için	Her Öğrenci için
Bir adet çok fonksiyonlu yazıcı	Etkileşimli tahta	Tablet bilgisayar	Tablet bilgisayar
Alt yapı	Kablolu/Kablosuz internet bağlantısı	EBA portal	EBA portal
Yüksek hızlı erişim	Sınıf yönetimi	EBA market	EBA market
		e-posta hesabı	Bulut hesabı
		İçerik geliştirme stüdyosu	Dijital kimlik
		Bulut hesabı	Ödev paylaşımı
		Öğrenim yönetim sistemi (LMS)	e-posta hesabı
		Ders notları paylaşımı	Bireysel öğrenim materyalleri

(<http://fatihprojesi.meb.gov.tr/proje-hakkinda/>)

Proje hedefi tabloda net bir biçimde özetlenmektedir. Her bir okul için bir adet çok fonksiyonlu yazıcı, alt yapı, yüksek hızlı erişim; her bir derslik için etkileşimli tahta (yaygın adıyla akıllı tahta), kablolu ve/veya kablosuz internet bağlantısı, sınıf yönetimi; her bir öğretmen için bir tablet bilgisayar (bunlar okulların demirbaşı öğretmene zimmetli olarak kullanılıyor.), EBA portal, EBA market, e-posta hesabı, içerik geliştirme stüdyosu, bulut hesabı, öğrenim yönetim sistemi (LMS), ders notları paylaşımı; her bir öğrenci için bir tablet bilgisayar, EBA portal, EBA market, bulut hesabı, dijital kimlik, ödev paylaşımı, e-posta hesabı ve bireysel öğrenim materyalleri öngörülmektedir.

Proje kapsamında eğitimcilere meslek içi eğitim verilerek sistemin nasıl kurulduğu ve nasıl çalıştığı anlatılmıştır. Yine proje kapsamında kurlun EBA (Eğitim Bilişim Ağı) sistemi üzerinden öğrenci ve öğretmenin sanal birlikteliği örgütlenmiş bulunmaktadır. Bu ağ etkin ve verimli kullanım fırsatları oldukça yüksek bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişisel kimlik bilgileri (TC kimlik numarası) ve bir şifre ile sisteme girerek çeşitli ders anlatımları, e-kitap, e-dergi videolar, slaytlar ve benzeri eğitim materyallerine ulaşılması mümkündür. Gerekli olan tek şey bir internet bağlantısına sahip olmaktır. Özetle sistem bir tür dijital kütüphane de içermektedir.

Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerle Yapılan Derinlemesine Görüşmelerin Çözümlemeleri

Derinlemesine görüşme esnasında eğitimcilerin ve yöneticilerin konu üzerine düşündükleri genel olarak bu bölümde ele alınmaktadır. Bunlar altı ana başlıktan oluşmaktadır.

1. Mevcut Basılı Kütüphane Üzerine

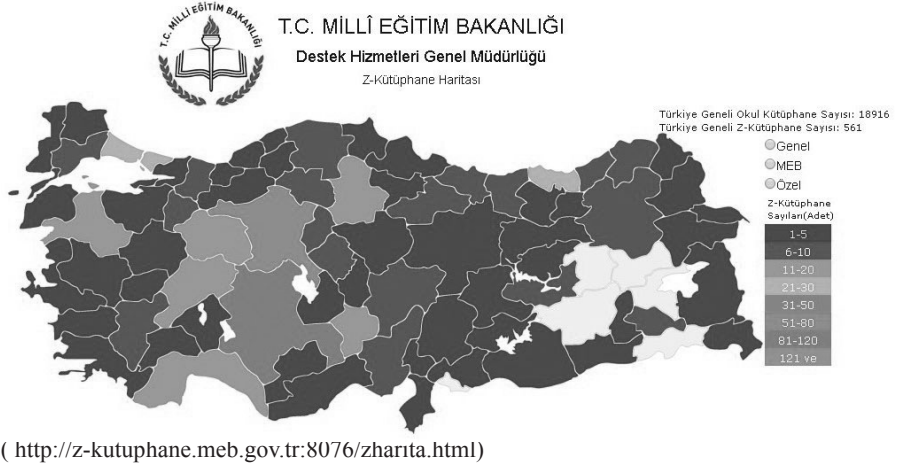
Katılımcıların tamamı okullarında klasik, basılı materyallerden oluşan bir kütüphane bulunduğunu ifade etti. Tüm katılımcıların kütüphaneyi ne bir birey olarak ne de eğitimci kimliğiyle etkin bir biçimde kullanmadıkları anlaşıldı. Sorulan sorular ışığında iyi organize edilmiş bir kütüphanenin bulunmadığı görülmüştür. Küçük bir mekanda daha çok kitaplık denilebilecek durumda düzenlenmemiş (kataloglama ve sınıflama yapılmamış) kitaplardan oluşan bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bazı amatör düzenleme çabaları da gerçekleştirilmiştir. Bunlar daha çok ilgili bir öğretmenin çabasının sonucudur. Bir kütüphane bütçesinin ve buna bağlı olarak da düzenli bir materyal alım politikasının bulunmadığı görülmüştür. Eskiden kalma ve bir takım bağışlardan oluşan kısıtlı sayıda materyalin bulunduğu anlaşılmaktadır. Hiç birinde meslek uzmanı bir kütüphaneci çalışmamaktadır. Bu durum bakanlığın istihdam politikasının uzun zamandır içerisinde bulunduğu bir açmazdır. Ayrıca katılımcıların da hiçbirisi ciddi bir sorun olarak kütüphaneci eksikliğini dile getirmemiştir.

2. Dijital Kütüphane ve Z-Kütüphane Üzerine

Fatih projesiyle birlikte verilen meslek içi eğitimler aracılığı ile katılımcıların hemen hepsinin dijital kütüphaneler hakkında bir takım yeni bilgiler edindikleri gözlemlenmiştir. Basılı kütüphanede karşılaştığımız düzenli bir kütüphane kullanıcısı olmama hali dijital kütüphane için de devam etmektedir. Erişim kolaylığı sebebiyle dijital kütüphane kullanımında bir miktar artış olduğu da gözlemlenmektedir. Fakat bu kullanım yine düzenli değildir. Daha çok yeni nesil, genç kuşak eğitimcilerin bu teknolojileri eğitimin parçası olarak kullanma eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir. Bir tanımlama yapmaya başladıklarında da genç eğitimci kuşağının dijital kütüphaneler üzerine bilgilerinin görece yeterli olduğu da ayrıca anlaşılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığının Z kütüphaneler projesiyle birlikte kütüphanelerin verimsizliği ile ilgili verili durumunda iyileştirmeler de gözlemlenmeye başlanmıştır. Eğitimcilerin bu projenin kısa bir zaman içinde Fatih Projesiyle de eklemlenerek iyi örgütlenmiş dijital kütüphaneler düzeyine erişeceği ve hem dijital hem de fiziksel olarak etkin kullanım için daha elverişli bir hale geleceğini düşündükleri gözlemlenmiştir.

Tablo 2

Türkiye geneli okul kütüphanesi sayısı 18916 iken Z-kütüphaneler için bu sayı sadece 561 adette kalmaktadır. Uzman, meslek personeli istihdamı ile birlikte bu kütüphanelerin niteliklerinin hızla yükseleceği tartışmasız bir gerçekliktir. Bu konuda bakanlığın personel politikasını gözden geçirmesinde ciddi yarar vardır. Verili durumun eskisine kıyasla gelişmekte olduğu gözlemlenmesine rağmen henüz yeterli olmadığı Z-Kütüphane sayısından da anlaşılmaktadır.

3. Etkin ve Verimli Kullanım Olanakları Üzerine

Etkin ve verimli kullanım kanalları mümkün görünmekle birlikte hem eğitimcilerde hem de yöneticilerde ciddi bir tedirginlik hali gözlemlenmektedir. Eğitim emekçileri tarafından bu tedirginlik halinin daha çok bakanlığın merkeziyetçi yapısının bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Özellikle her hangi bir yaratıcı etkinlikte bulunmak eğitimciler için neredeyse imkansız gibi düşünülmektedir. Burada en çok altı çizilmesi gereken unsur teknik olarak etkin ve verimli kullanma olanağı olmasına rağmen eğitimcilerin bu konuda kendilerini özgür hissetmemelerinden kaynaklı olarak sorumluluk almaktan çekindikleri ve hatta birçok zaman kaçındıkları gözlemlenmiştir. “Bilgi depoları oluşturmak, bir bilgi stoku kurmak, mevcut sorunları daha çok bilim üreterek üstesinden gelmeye çalışmak, bunalımı çözme yolundaki son girişimler olarak göze çarpmaktadır. Ancak yeterince üzerinde durulmayan, bu bilgi stokunu tüketirken üreten bir toplum oluşturma konusudur” (Özdemirci, 1994:83). Bu çalışmada ilgili üreten topluma dönüşme sürecinin en önemli eksikliği olarak karşımıza kendilerini yeterince özgür hissetmeyen eğitimcilerin çıkmaktadır.

4. Eğitimde Sonuç Almak Üzerine

Dijital çağın ve onun getirdiği olanakların eğitimde alınan sonuçlara bir etkisinin olup olmadığı üzerine yürütülen görüşmelerde öğretmenlerin değişimin düşük seviyede olduğunu düşündükleri ve bekleneni henüz veremediğinin altı sıkça çizdikleri görülmüştür. Genç kuşak eğitimcilerin, özellikle 5 yılın altında hizmet süresi olanlar, dijital imkanları daha çok kullanmalarından da kaynaklanan bir durum olarak bu karşılaştırmayı yapamadıkları gözlemlenmiştir. Henüz bir sonuçtan bahsetmek için erken olmakla birlikte yitirilen zamanlarında telafisinin olmadığı gerçeğinin altı çizilmelidir.

5. Öğrencinin Eğitim ve Öğrenim Doyumu Üzerine

Bu başlık altında da eğitimciler arası kuşak farkları belirgin bir biçimde kendisini göstermiştir. Eski kuşak eğitimcilerde öğrencinin eğitim ve öğrenim doyumunda dijital teknolojilerin çok ciddi bir sıçrama yaratmadığı görüşü yoğunlaşırken genç kuşaklarda ise tam tersine önemli bir etki sağladığı görüşü hakim görünmektedir. Genç kuşak eğitimcilerin bakanlık politikasının çok keskin olmasından kaynaklanan ortak şikayetleri mevcuttur ve kendilerini yeterince özgür hissetmediklerini onlar da açıkça ifade etmektedirler.

113

6. Eğitimcinin Mesleki Doyumu Üzerine

En çok sorun olduğu gözlemlenen alanların başında eğitimcilerin kendi mesleki doyumları gelmektedir. Kuşak farkı bu sorunda ortadan kalkmakta ve her kuşaktan eğitimcinin temel yakınma alanını da oluşturmaktadır. Eğitim amaçlı sosyal medya kullanımı, oyun tasarımı gibi yaratıcı eylemlikleri kendi aralarında düşünüp konuşmakla birlikte bu ve benzeri düşüncelerini kurumlarıyla ve bakanlık merkezle paylaşamadıklarından ötürü oldukça dertliler. Dünyada eğitim amacıyla sosyal medya kullanımı her geçen artarak yükselmektedir. Hatta birçok akademik çalışmanın da doğrudan ana konusu halini almaktadır. *“Dünyada yükselen bir eğilime sahip olan oyun, video, müzik ve bazı kurgusal bazı araçlar kütüphaneler ve kütüphaneciler tarafından da desteklenmektedirler”* (Lankes, 2011:268). Hal böyle iken bakanlık merkezinden doğrudan yasaklanmış ve kurumlardan erişimi dahi mümkün değildir. Dolayısıyla da eğitim emekçilerinin bu ve benzeri teknolojik araçları eğitim-öğretim sürecinde hiç kullanamadıkları gerçeği ile karşı karşıya kalmaktayız.

Öte yandan özellikle genç kuşak eğitimcilerde ciddi bir gelecek kaygısı gözlenmekte ve bu kaygı bütün mesleki motivasyonlarına yansımaktadır. Özellikle işini kaybetme korkusu ve bezdiri ön sırada gelen sorunlardır.

Sonuç ve Öneriler

Yaptığımız görüşmelerde eğitim sektöründe dijital bilgi teknolojileri, bilgisayarlar, akıllı telefonlar, tabletler, akıllı tahta, dijital eğitim araçları ve diğer benzer nesnelerin arzu edilen düzeyde etkin kullanımının sağlanamadığı gözlemlenmiştir. *“Kütüphaneler her düzeydeki ve her biçimdeki eğitimin ayrılmaz parçaları ve bütünleyicileridir. Bu niteliklerini var oldukları günden bu güne hiç kaybetmemişlerdir”* (Öksüzöğlu, 1990:197). Eğitim emekçileri tarafından okullarda dijital kütüphanelerin basılı kütüphanelerden daha fazla kullandıkları ve daha işlevsel buldukları gözlemlenmekle birlikte yeterince etkin ve verimli olmadığı da anlaşılmaktadır. İlgili kütüphaneler daha çok ansiklopedik temel bilgi kaynakları etrafında bir yoğunluk sergilemekte ve ilgili eğitim konusunun derinleşmesine katkı sağlayacak materyallerin azlığına vurgu yapılmaktadır. *“Kütüphaneler ne ölçüde kültürel farklılıklara, okuryazarlığa, demokratik kültüre ve demokratik eğitime katkı sağlar ve ne ölçüde mevcut sorunlara yanıt verebilir”* (Samek, 2007:14). Yapılan görüşmeler doğrultusunda Toni Samek’in altını çizdiği unsurlardan sadece “okuryazarlık” için olumlu bir yanıt üretilebileceği anlaşılmıştır. Öte yandan: *“Kütüphanecilerimizin yaptıkları işi nasıl algıladıkları önemlidir. Onların ‘niçin bu işi yapıyorum’ sorusuna yanıt vermeleriyle felsefi düşünme yolunda bir adım atılır”* (Alkan, 2004:47). Samek’in ve Alkan’ın altını çizdiği unsurların arasında kurulacak bağlantı genel olarak birey bilgi ilişkisine özelde ise eğitim, eğitimci, toplum ve öğrenci ilişkisine güçlü bir perspektif kazandıracaktır. Sonuçta eğitimcilerle ve okul yöneticileriyle derinlemesine görüşme tekniği uygulanarak verili durumunun betimlemesi yapılmıştır ve mevcut sorunlar için eğitim emekçilerinin ortaklaştıkları görüşlerden aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Öneriler:

1) Sosyal Medya ve Diğer Dijital Platformların Kullanımı

Fatih Projesi kapsamında kurulan EBA sisteminin kendine, video, slayt ve benzerlerini kullanabilen özgün bir dijital sistemi olmakla beraber bunların hiçbirisi yoğun kullanılan sosyal medya araçlarına, programlarına entegre değildir. Bu noktada kullanıcının geliştirdiği alışkanlıklar devreye girmekte ve bakanlığın merkezi programının kullanım oranı düşmektedir. Bilgi arama davranışında sıkça gözlemlediğimiz bir olgu olarak karşımıza çıkan bu alışkanlıklar evrensel özellikli YouTube gibi, Facebook gibi, Twitter gibi sosyal medya araçlarında yoğunlaştığını ve bu tür ağların kullanımının da daha etkin ve verimli sonuçlar verdiğini göstermektedir. “Sosyal medya başta olmak üzere teknolojik unsurlar eğitim ve öğrenim alanında önemli bir yer

tutmaktadır. Önemli olan bu araçları ne kadar etkin bir biçimde eğitim alnına uyarlanmış olarak kullandığınızdır” (Fulton/McGuinness, 2016:144). Özetle öğrenciler bakanlığın merkezi sistemi EBA üzerinden veya evlerinde okulda akıllı tahta üzerinde bir video ve-veya slayt gösterimi izleyebilmektedir. Bunun için sisteme giriş yaparak o video, slayt ve benzeri bilgiyi arıyor olmaları gerekmektedirken bu araçları yaygın kullanılan sosyal medya araçlarına uyum sağlayarak kullanmak, onların bu bilgiyi aramadıkları halde onlarla karşılaşmalarını sağlamaktadır. Böylece eğlence, boş zaman aktiviteleri gibi süreçlerle eğitim ve öğretim süreçle iç içe geçerek ilerlemekte ve sonuca ciddi bir etki sunmaktadır.

2) Eğitim Amaçlı Dijital Oyunlar

Eğitim amaçlı oyun tasarımı ve film, çizgi film yapımı gibi yaratıcı öneriler hemen her kuşaktan eğitimcinin tartışabildiği bir konu olarak ön plana çıkmaktadır. Örneğin bir felsefe dersine destek materyal amacıyla hazırlanmış bir oyun ve-veya çizgi film düşünelim. Derslerde ele alınan konuları öğrencinin ders dışı zamanlarında ve eğlenceli bir formatta karşılarında tekrar görmeleri onların eğitim kalitesini ve doyumlarını artıracaktır. Bu konuda eğitimcilerin hemen hepsinin ortak fikirde olmalarına rağmen bunları bir proje olarak örgütlemek ve bunların sosyal medya ayaklarını resmi bir proje etrafında örmek noktasında ciddi kaygılar taşıdıkları ve sorumluluk almaktan çekindikleri gözlemlenmiştir. Özellikle idareci ve bakanlık cephesinden baktığınızda: *“Sadece yaşamı sürdürebilme düşüncesinin temelinde ‘öğrenme ve bilgilenme gereksinimi’ yer aldığından, bu yaklaşım gelişen bir kültürel düzeyden söz etmemizi engelliyor”* (Sevgisunar, 2016:209). Oysa asıl hedeflenmesi gereken ideal olana ulaşmak ve hatta onu aşmak çabasıdır. *“Bilgi, kullanıldıkça ve paylaşıldıkça değer ve işlerlik kazanır, böylece de yaratıcı ürünlere dönüşür. Gelişimin özünde de yaratıcılığın sürekliliği vardır. Yaratıcılığı olan toplum; bilim, teknoloji, ekonomi, kültür, eğitim ve sanat alanlarında dinamizmi yaşayan toplum demektir”* (Tamdoğan, 2009:152). Görüşmelerden net biçimde öğrendiğimiz şey bakanlık ve eğitim emekçileri arasında oluşmuş bulunan bürokratik açının eğitimin geleceği düşünülerek kapatılmaya çalışılması gerekmektedir. Bu noktada en büyük sorumluluk siyasilere ve bürokratlara düşmektedir, öyle ki gerekli eğitim özgürlüğü alanlarını zaman kaybetmeden genişletmeli ve eğitimcilerin özgüvenlerini artırıcı tedbirler almalıdırlar.

3) Dijital Sınavlar ve Denetimleri

Gerek mevzuatın yapısı gerekse sınav güvenliği kaygıları dijital sınav yapmaya elverişli değildir. Bu konuda da yakın zamanda birçok değişiklik

ihtiyacı duyulacağı öngörülmektedir. Merkezi sınavların ülkemizde çok yaygın olması ve üniversiteye girişlerde de merkezi sınavlardan hareket edilmesinden kaynaklanan çoktan seçmeli bir sınav yapısı meydana gelmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı kendisi de düzenli olarak merkezi sınavlar yapmakta ve bunlar ciddi kağıt tüketimine neden olmaktadır. Hem ölçme değerlendirme süreçlerine getireceği hız ve kolaylık hem de ciddi miktarda kağıt tüketiminde azalma sağlaması bakımından dijital sınav yapısının geliştirilmesi önemli görülmektedir.

4) İdeal Kütüphane Personel Yapısı Öneriler

İyi örgütlenmiş bir kütüphanenin personel yapısının temel olarak şöyle tanımlaya biliriz: *“Kütüphanede çalışan personel üç dereceye ayrılmaktadır. 1. Derecedeki personel, üniversitelerde bir bilim dalından mezun olup, bir süre kütüphanelerde staj yapmış olan, yabancı dil bilen ve yüksek tahsilli memurlardan oluşmaktadır... İkinci derecedeki personel 1. derecedeki personele yakın niteliklere sahiptir... fakat mesleki eğitim görmemiştir... Üçüncü derecedeyse yüksek tahsil görmemiş olanlar yer alır”* (Dilek, 1992:77). Henüz kütüphaneci istihdamında bile başarılı durumda olamayan eğitim kurumlarının aslında bu üç çeşit personeline içerisinde bulunduğu yarı özerk bir kütüphane formatı örgütlemesinde ayrıca fayda vardır. Kütüphaneci öğretmen olmamakla birlikte eğitim ve öğrenim sürecinin ana unsurlarından birisi olarak algılanmalıdır.

5) Öğrencinin ve Eğitimcinin Doyumunu Artıracak Tedbirler

Öğrencinin ve eğitimcinin doyumu sorunsalı en karmaşık unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim emekçilerinin neredeyse hepsinin hangi noktada doyuma ulaştıkları hangi noktalarda uzaklaşamadıkları kendi kendilerine dahi emin olamadıkları bir durum olarak oldukça yoğun biçimde betimlenmiştir. Eğitimcinin kendisinin durumu bu kadar karmaşık olunca sürecin öğrenciye yansımadaki karmaşa katlanarak artmaktadır. Bakanlığın bu konuyu detaylıca ele alıp çözüm için uzun soluklu bir politika geliştirmesi yakın geleceğin kaçınılmaz zorunluluklarından birisi olacak gibi görünmektedir.

KAYNAKÇA

Alkan, N. (2004). Kütüphanecilik Felsefesinin Değeri, Arslantekin, S./ Özdemirci, F. (Hazırlayanlar) Kütüphaneciliğin Destanı Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Cöğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü)

- Arslantekin, S. (2000). Kütüphanecilikte Web Tabanlı Uzaktan Eğitim, Yontar, A. (Yayına Hazırlayan) Türkiye’de Kütüphane ve Enformasyon Biliminin Kurumsal Gelişimi (İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği)
- Baysal, J. (1992). Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş (İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, 2. Baskı).
- Baysal, J. (1995). Okul Kütüphanesi, Keseroğlu, H. S. (Yayına Hazırlayan) Köy Enstitülerinde Kitap, Kitaplık ve Okuma (İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği)
- Dilek, H. (1992). Kütüphane Biliminin Kapsamı ve Türkiye’de Durumu (İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği)
- Fulton, C./McGuinness, C. (2016). Digital detectives solving information dilemmas in an online world (London: Chandos Publishing)
- Keseroğlu, H. S. (2016). “Okumak ve Köy Enstitüleri” Eğitim Bilim Toplum 54:67-82.
- Lankes, R. D. (2011). The Atlas of New Librarianship (London: The MIT Press)
- Milli Eğitim Bakanlığı, Fatih Projesi(<http://fatihprojesi.meb.gov.tr/proje-hakkinda/>, alıntı 15.08.2016)
- Neuman, W. L. (2007). Basics of Social Research: Qualitative and Quantitative Approaches (Boston: Pearson, Second Edition)
- Öksüzöğlü, A. F. (1990). Kütüphanelerimizin Eğitim Sürecindeki Ağırlığı, Atılğan, D./Özdemirci, F (Hazırlayanlar) Türk Kütüphaneciler Derneği 40. Yıl Kütüphanecilik Kurultayı (Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği)
- Özdemirci, F. (1994). Eğitim Sürecinde Kütüphaneler ve Gençli, Özdemirci, F./Kayan, Y. (Yayına Hazırlayanlar) Prof. Dr. Berin U. Yurdadoğ’a Armağan (Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği)
- Ranganathan, S. R. (1931). The Five Law of Library Science (London: MADRAS)

Samek, T. (2007). *Librarianship and Human Rights: A twenty-first century guide* (Oxford: Chandos Publishing).

Sevgisunar, K. (2016). “Bilgi, İktidar ve Gerçek” *Eğitim Bilim Toplum* 54:199-220.

Tamdoğan, G. O. (2009). “Enformasyon Zincirinde Bilgi Erişim Sistemleri, Bilgi Erişim Sürecinde Kütüphane Kurumu ve Diğer Bilgi Merkezleri” *Türk Kütüphaneciliği* 23,1: 151-168.

Z Kütüphane haritası (<http://z-kutuphane.meb.gov.tr:8076/zharita.html>, alıntı 15.08.2016)